

Evelin Kivimaa

**Kratitüdruk
Krata
otsib
näkkide kodu**

Toimetanud Piret Ruustal
Pildid joonistanud Piia Maiste
Küljendanud Piia Maiste

© Evelin Kivimaa ja kirjastus Argo, 2022
Illustratsioonid © Piia Maiste, 2022
Kõik õigused kaitstud.

www.argokirjastus.ee
ISBN 978-9949-688-87-6
Trükitud Tallinna Raamatutrükikojas

Sisukord

Lumevangis, jeeeee!	5
Palju või vähe asju?	8
Kusti ootamatu kadumine	12
Kuidas lumevangist pääseda?	16
Õnn lendab õhku!	24
Mis haigus kimbutab talisuple jaid?	28
Bussi juht, kes kuuleb häält	31
Järvelehmade kannul	34
Nõiasõna: kuulilennuteetunneliluuk	39
Veealused suunamudijad	43
Kes tegi sohki?	49
Iginäljane beebi	54
Põgenemine valge oda eest	60
Parem põrguline kui üldse mitte kedagi	65
Puuk bensiinipaagi kallal	72
Sada aastat söömata	75
Piinavalt kutsuv kitarrimäng	80
Piparkoogipiknik järvekaldal	84
Piksepilv norib tülid	90
Vanapagana sõrmenips	93

Lumevangis, jeeeee!

„See talv kestab igavesti!“ rõõmustab kratitüdruk Krata. Ta hüpleb esikus ja proovib kodumaja välisust lahti lükata, igal võimalikul moel: käte, jalgade ja isegi sabaga, mis suurest pingutusest veidike sädemeid pritsib. Ent üks punnib vastu. Ööga on ümber maja maha sadanud nii paks lumekiht, et välisuks on kinni mis kinni.

„Jeeee, me oleme lumevangis!“ keksleb kratt, üliõnnelik oma teravatiipuliste kõrvade otstest kuni viimase sabakarvakeseni. Maldamata hetkegi oodata, kihutab ta seda tähtsat uudist teistele teatama.

Esmalt lipsab ta külalistetuppa. Seal magab pereema tütar Triinu koos mõnekuise beebiga. Nad jõudsid paari päeva eest kohale päris hilja öhtul, sõites ettevaatlikult läbi tiheda lumesaju. Tegelikult ei ole nad muidugi päris külalised, sest Triinu elas täpselt samas toas ju aastaid, kui ta veel kodust polnud lahkunud. Veel lapsena tegi just Triinu koos noorema venna Kustiga oma kätega valmis kratitüdruk Krata. Õde-venda nõutasid üheskoos oma kätetöole ka vanapagana õpipoisi käest hinge sisse. Ent nüüd on Triinu juba ammugi suureks kasvanud ja elab linnas koos oma perega. Ta ise tahtis, et tema endine tuba oleks nüüd kasutada kõigile külalistele, kes majja tulevad.

„Tere hommikust! Me ei pääse siit enam iialgi välja!“ rõõmustab kratt, paiskudes tuppa nagu innukas keeristorm.

„Hommik! Mis kell on?“ haigutab Triinu uniselt. Tema beebi on veel üsna tilluke ja tahab igal öösel korra või paar emapiima saada. Nii et Triinu unistab pikisilmi öödest, millal ta saaks järjest hommikuni põõnata.

„Kell on umbes sada. Aga meie oleme lumevangis! Keegi ei pääse enam mitte iialgi majast välja. Me sureme siia nälja ja külma kätte,“ kuulutab põnevil Krata. Ta kõõlub aknalaual, tunnistades erkroheliste uudishimulike silmadega ümbritsevat valget lumeuputust, mille alt aimub paar suuremat kühmu. Veel eile olid seal ema sidrunkollane ja Triinu maasikpunane auto. „Sinu ja ema autosid pole enam nähagi, need on nagu hanged,“ kilkab Krata rõõmsalt.

„Tõesti?“ imestab Triinu. „Siis on ju ülihea, et ma siia ilusti kohale jõudsin. Täna sõites oleksin äkki tee peale hange kinni jäänud. Titaga koos sellist asja küll ei tahaks!“

Kratt poeb Triinu kaisus magava piimalõhnalise tita juurde ja teeb tema juukseudemetes peakesele õrnalt pai. Beebi nimeks pani Triinu just nimelt Lumi, kuna ta tuli ilmale nii lumeohtral talvel.

„Kas sa paned titale uue nime, kui lumi ära sulab?“ uurib Krata.

„Ei pane, nimi on ikka eluajaks,“ naerab Triinu. „Kui Lumi saab täiskasvanuks ja tahab ise oma nime ära vahetada, siis ta muidugi võib seda teha. Aga mina seda küll muutma ei hakka.“

See talv on tõesti erakordne! Kui viimastel aastatel on tihti olnud talvel lund ainult mõnel päeval või nädalal ning inimesed aina igatsevad, et tuleks vähemalt valged jõulud, siis seekord on lugu hoopis teine. Valgeid räitsa-

kaid langeb taevast alla külluslikult, justkui tehes tasa kõiki vahepealseid lumevaeseid aastaid. Igal pool looklevad kõrged hanged ja metsas on puud mähkunud paksudesse lumekasukatesse. Niimoodi on olnud mitu kuud järjest ja lõppu pole nähagi!

Kratitüdruk saab nautida kõiki talverõõme, mida vaid hing ihaldab. Ta suusatab, kelgutab ja sumpab niisama paksus lumes. Sulailmaga ehitab ta lumekindlust. Ning kui vahepeal uut lund juurde ei tule ja metsajärve katab peegelsile jää, siis kinnitab ta saabaste alla matkauiskude pikad terad ning liugleb jääl hommikuvalgust kuni õhtupimeduseni. Järve äärest koju minekuks vahetab ta uisud omatehtud räätside vastu, mis on saabaste all justkui sookolli käpad või tükike laudteed. Nii tatsab ta hõlpsamalt mööda lund. Muidugi võiks kratt ka lennata, aga seda saab ta ju teha igal ajal. Räätsadega paksu lume peal kõndida on aga täitsa uus ja põnev tegevus!

Lumevangistus on krati jaoks samuti senitundmatu asi ja ta kavatseb seda täiega nautida, viimse kui räitsaka ja sekundini!

Rohelise-kollasekirjus kombinesoonis väike Lumi nohiseb uniselt ja poeb emale veel lähemale, et hommikust piimaportsu nosida.

„Ta on poiss, eks?“ uurib Krata.

„Miks sa nii arvad?“ imestab Triinu. „Kas ta on poisi nägu?“

„Praegu küll, Lumel on ju nii lühikesed juuksed. Kui need pikemaks kasvavad, siis ta võib tüdrukuks saada,“ pakub kratt. Tema enda välimus ei muutu: nagu lapsed ta kunagi tegid, täpselt selliseks on ta ka jäänud. Kasvult umbes nelja-aastase lapse suurune ehk siis pisut üle meetri pikk, peas lopsakas oranž juuksepehmakas, tolmuharjast tehtud saba erksalt kollase-oranžitriibuline ja nõbinina kaunistamas mõned tedretähnid.

„See ei muutu elu jooksul, kas keegi on poiss või tüdruk,“ naerab Triinu. „Lumi sündis väikese tüdrukuna ja selleks ta ka jääb.“

„Aa. Tal on lihtsalt niisama lühikesed juuksed,“ taipab Krata – ja seejärel mõistab, et räägib iseendale. Triinu silmad on juba kinni vajunud ja ta nohiseb sama magusalt nagu beebi.

Kratitüdruk hiilib vaikselt toast välja, et mitte magajaid segada, ning tormab edasi, jagama oma tähtsat rõõmusõnumit.

Palju või vähe asju?

Suure uudise tiivul tuhiseb kratitüdruk ema magamistuppa. See on tühi, ainult päikesekiired mängivad kenasti ülestehtud voodil. Krata suundub kööki, aga sealgi pole emast muud jälge kui õhus hõljuv kohvilõhn. Kus ta siis ometi on, jääb kratt korraks nõutuks. Kui me oleme kõik lumevangis, siis õues ta ju olla ei saa.

„Krata, tule vaata!“ kuuleb ta siis rõõmsat kutset. Ema on vannitoa ukse pärani lükanud ja viipab kratti lähemale: „Vaata, millest ma vannitoas lahti sain! Võtsin roostetanud metallriiuli seina pealt maha ja panin sellel olnud asjad hoopis kappi. Mahtusid küll!“

Ema imetleb rahulolevalt oma töö tulemust, käed torgatud sooja pika kodukleidi taskutesse.

Krata mõtiskleb: „Ema, sa ju eile alles said mingitest asjadest lahti.“

„Jah, ma tegin oma toas kapipealse tühjaks. Sinna olid mingid mõttetud asjad kogunenud,“ noogutab ema nii hoogsalt pead, et tema pruunid poolde selga küündivad juuksed kaasa liiguvad ja üks salk lipsab suunurka. Ema puhub juuksesalgu eemale ja jätkab: „Nüüd on sinul ka mõnusam mu kapi peale maanduda, ilma et mingid vidinad ähvardaksid maha kukkuda.“

Kirjanikust emal ei ole parajasti ühtegi raamatut käsil ning nii ongi ta täie hooga viskunud kodu korrastamise. Tegemist siin juba jätkub! Ruume on palju: metsääärsse vana talumaja ühes poolles on toad ning teises poolles kunagine laut, mis nüüd tühjana seisab. Majapoolte vahel asuvas rehealuses seisavad mõned träni täis kirstud veel eelmiste elanike ajast. Kui rehe alt ronida mööda redelit üles laka peale, siis leiab sealt vanu mööblitükke, mis on sinna ajapikku kogunenud. Eks ikka mõttega, et ehk läheb kunagi

tarvis. Aga kas ikka läheb, kui aastaid pole keegi nendel toolidel istunud või kappide sahtlitesse vaadanud? Õue peal vanas aidas ja saunamajas leidub samuti hulgaliselt asju, mida ema kibeleb lähemalt vaatama ja sortima.

„Sul ei tohi enam vabu päevi olla!“ ehmub Krata. „Muidu sa viskad kõik asjad minema, nii et koju jääb alles ainult üks väike kapp, kus on kõik meie asjad ja arvuti, ja me magame ka selles kapis.“

„See oleks ju päris tore,“ naerab ema. „Mõttele, kui palju vaba ruumi meil siin oleks! Sa saaksid tubades kinnisilmi ringi lennata!“

Krati silmad lähevad ehmatuses suureks nagu tõllarattad.

„Nali-nali,“ rahustab ema. „Aga natuke vähem asju võiks meil ikkagi olla. Ma olen YouTube’ist vaadanud minimalistide tehtud videoid, mis on hästi innustavad! Ühel mehel on ainult sada asja ja kogu tema vara mahub seljakotti. Päris niimoodi mina siiski elada ei tahaks. Üks blond naine, kes ennast kuldnäkiks kutsub, andis aga kodu korrastades ära isegi kuldnõusid ja kalliskive. Väga inspireeriv! Kuldnäki videod on hästi populaarsed.“

„Päris hull värk!“ leiab Krata. „Vaata, et sa minu vajalikke asju ära ei viska!“

„Ära muretse!“ rahustab ema. „Ma lähen sorteerin raamaturiiulit. Seal on kindlasti selliseid raamatuid, mida ma enam uuesti lugeda ei kavatse, aga millega saaksin kedagi teist rõõmustada. Kruuse on ka köögikapis kuidagi liiga palju... Kuldnäki arvates piisab, kui iga pereliikme kohta on kaks joogikruusi. Ühest jood ja teine võib siis olla puhtana kapis või mustana nõudepesumasinas. Minu meelest on seda vähevõitu ... aga võib-olla ka mitte. Võiks ehk proovida?“

„Minul on kõiki mu asju väga vaja!“ kuulutab Krata, mõõtes ema kahtlustava pilguga.

Kui ema muutub üha osavamaks asjadest loobumises, siis kratitüdruk on, vastupidi, usin koguja. Krattide töö ju ongi tavaliselt ööpimeduse varjus koju vedada igasugust nodi, mida peremees või perenaine soovib. Vanasti sõelusid kratid pidevalt taeva all, koormaks jõuka naabri aidast näpatud viljaseeme, poodniku kassast pihta pandud hõbemündid või mõisniku kapist võetud paremad riided – mille kohta käsk anti, seda kratt ka tõi. Töö

ei tohtinud kratil kunagi otsa lõppeda, sest muidu oleks ta peremehel kohe kaela kahekorra käänanud.

Vahel juhtus sedagi, et kaks kratti sattusid korraga samasse aita vargile ja läksid seal kraami pärast kaklema, nii et karvatutid lendasid ja kiun taga. Kui aidaomanik seda kuulis, oli temagi piitsuga platsis ja sellega said mõlemad kraaklejad oma jao.

Tänapäeval on aga ülimalt vähe neid, kes kratte teevad – enamik inimesi peab seda lihtsalt ebausuks. Pealegi, ega teiste inimeste tagant varastamine ei ole ju ilus ülesanne, mida kellelegi anda, ja võib ka peremehele endale paksu pahandust kaela tuua.

Nii polegi Krata iial näinud kedagi omataolist. Küll aga täidab krati-tüdruk uhkusega talle antud ainulaadset ülesannet, mis ei lõpe kunagi ega tee kellelegi midagi halba – olla hea sõber. Samas ei saa nodivedajate seast pärit kratt siiski muidu hakkama, kui kogub asju, mis näppu jäävad.

Liivarannas näiteks ilusaid kivikesi ja lainete lihvitud klaasitükke. Metsas kõndides tassib Krata endaga kaasa suuremaid sammaldunud kivisid ja pikki oksajurakaid. Nädala eest poodi sõitma hakates ei mahtunud ema oma ustavasse sidrunkollasesse autosse sissegi, sest kratt oli vedanud selle tagaistmele oksahunniku, mis ulatus otsapidi juhikohale.

„Miks need siin on?“ uuris ema tookord siiras hämmelduses.

„Ehk läheb vaja,“ vastas Krata naeratades.

Emal õnnestus küll kratitüdrukuga kokkuleppele jõuda, et need ülitähtsad oksad kolivad autost kuskile mujale. Aga ega see tähendanud, et need kodust kadusid. Kus on vähegi vaba ruumi, sinna kipuvad ikka tekkima Krata asjade kuhjakesed.

Vannitoas riulist vabaks jäänud kohta põrnitsevale Kratale meenub, miks ta õieti ema otsima tuli. „Me oleme lumevangis! Lihtsalt ei pääsegi enam majast välja,“ teatab kratt lustakalt. „Läheb alles põnevaks! Vaata kui hea, et ma olen natuke kive ja oksti koju toonud. Nüüd on vähemalt need olemas. Jätkub kevadeni!“

„Jätkub ka kevadeni saja aasta pärast!“ naerab ema. „Ei pea nii palju asju koju tassima, kullake!“

„Peab!“ vaidleb Krata.

„Ei pea!“

„Peab!“

„Miks peab?“

„Nooo ... ei pea, aga võib! Tore on!“ teatab Krata. „Kui Kusti tagasi tuleb, siis ta tahab kindlasti minu okste ja kividega mängida!“

Emal hallid silmad muutuvad hetkega nukraks ja neisse valguvad pisarad. Ta küll naeratab vapralt, aga Krata ikkagi kahetseb endamisi, et ta Kustist rääkima hakkas. Poisi ootamatu kadumine on nende pere jaoks väga valus. Õeldakse, et aeg parandab kõik haavad, aga see hingehaav on ikka sama värskel ja veritseval nagu kaheksa aasta eest.

Kusti ootamatu kadumine

Kui Kusti oli kuueaastane, sukeldus ta kodulähedasse metsajärve. Mitte et see oleks olnud midagi erilist. Sel mõnusal kuumal suvel oli lahutamatu kolmik – Krata, Kusti ja tollal 12aastane Triinu – hullanud järvevees kogu suve. Miks mitte, kui veerõõmudeks tuleb maamajast vaid kilomeetri jagu järveni lipata.

Tol saatuslikul päeval hõikas heledapäine kleenuke poiss enne järve sumatamist lõbusalt: „Vetevaimud, siit ma tulen! Teile külla!“ Lahtiste silmadega vee alla vajudes nägi Kusti enda ees laksu löömas suurt rohelist saba ja haaras sellest kinni...

Omavahel tagurpidi kõndimise võistlust pidavad Krata ja Triinu jõudsid järveni tükike aega hiljem. Kustist polnud mingit muud märki kui hoolelt kaldale visatud riided. Murest hullumas, sukeldusid nad mõlemad üha uuesti, otsides Kustit. Aga takerdusid vaid vesikasvudesse ja silmasid kalu, kelle maigutavatest suudest tõusid tillukesed mulliread.

Kratitüdruku süda oli valust lõhkemas. Kui lapsed krati valmistasid, siis andsid nad ju talle ainult ühe ülesande – et ta oleks nende sõber. Kui Kusti kadus, siis tundis Krata, et ta on sõbrana läbi kukkunud, ja tahtis kodust sootuks lahkuda. Ema ja Triinu veensid siiski, et kratitüdruk nendega jääks – ka nemad vajavad ju sõpra.

Nüüdseks on Kusti vetepõhja kadumisest möödunud juba kaheksa aastat. Triinu lõpetas gümnaasiumi ja läks õppima ülikooli, mis asub nende maakodust õige kaugel, suures linnas. Koju käima jõuab tudengineiu igas kuus ehk korra või paar.

Kratitüdruk on Triinut nähes alati üli rõõmus. Koos kondavad nad mööda metsi ringi ja turnivad puude otsas. Oma rännakutel metsajärve äärde sattudes hõikavad nad alati: „Kusti! Kuuuuuus-tiiiii!“ Ent nende lootus kuulda vastuhõiget on kahanenud õige tillukeseks.

Kuidas aga näkkide juurde pääseda, et sealtki kadunud sõpra otsida? Krata on proovinud vähemalt sada korda samamoodi, nagu tegi Kusti sellel ammusel suvel. Ta on hüpanud kodulähedasse metsajärve, hõigates „Vetevaimud, tulen teile külla!“, ja siis sama targalt jälle veest välja roninud. Kratt on ka lihtsalt sukeldunud ja järves ringi vaadanud – aga pole näinud seal kedagi peale hulga kalade ning äärmiselt üllatunud kopra, kelle urgu ta oma uudishimuliku nina sisse pistis. Krata vabandas ja ujus veepinna poole, sellal kui kogu koprapere kogunes vaatama üllatuskülalise lahkumist.

Ükskord sai kratitüdruk alles tagantjärele aru, et talle oli avanenud võimalus vetevaimude juurde pääseda. Nimelt siis, kui ta nägi järve ääres maas midagi välgatavat: see oli kaunis hõbesõrmus! Krata pistis selle sõrme ja imetles mõnda aega. Kui ta aga tahtis kodu poole minna, ei õnnestunud tal järve äärest lahkuda. Justkui oleks jalad maa sisse juured ajanud! Krati- tüdruk tõmbas siis ehte sõrmest ja suskas lähima kuuseoksa külge. Järg- misel hetkel nägi ta, kuidas kuusk kisti koos juurtega maast lahti ja lendas tuulekiirul järve. Kui Krata sellest pärast kodus jutustas, siis arvas ema, et hõbesõrmus oli tegelikult näkk, kes tahtis leidja vette viia.

Sestpeale on kratitüdruk järve ääres alati valmis selleks, et iga eriskum- maline olend või ese võib olla näkk. Seni pole tal näkanud, aga ehk veab homme? Või ülehomme?

Ema jaksab ikka veel loota, et tema poeg pole mitte uppunud, vaid külas vetevaimude juures. Nood on ju nii lahked võõrustajad, et tunnid lendavad märkamatuult mööda. Iseasi, et vee all kulgeb aeg palju unelevamas rütmis: iga sealne tund võrdub maa peal terve aastaga. Ent lootuse kõrval kasvab ema südames üha suuremaks mure, et Kusti jääb vee alla liiga kauaks.

Kui poiss veedaks näkkide seltsis vee all aega hommikust õhtuni, poleks veel hullu midagi. Kui ta siis tagasi tuleks, oleks ema lihtsalt vanemaks jäänud ja õde vahepeal täiskasvanuks saanud. Kui aga poisike jääks vetevai- mude juurde neljaks ööpäevaks, siis võrduks see maa peal ligi saja aastaga. Mida teeks kuueaastane poisike, kui ta tuleb järvest ja leiab eest tundma- tuseni muutunud maailma? Tema ema ega õde poleks saja aasta pärast kumbki enam elavate kirjas, et teda aidata.

***

Ema ohkab nende raskete mõtete peale. Kratitüdruk on aga juba Kusti- jutu unustanud ja kõõlub aknalual, imetledes rahulolevalt ümbritsevat lumeuputust. „Siit me enam ei pääse!“ rõõmustab ta. „Saame olla terve hommiku majas lumevangis, vahepeal võiks suusatada ja siis jälle lume- vangis olla.“ Ta jälgib heakskiitva pilguga tihedat lumesadu – nii äge, saja veel rohkem!

„Sa ei saa ju suusatada, kui sa majast välja ei pääse,“ muigab ema. „Aga süüa meil jätkub, nii et võime siin rahulikult redutada kasvõi nädal aega ja oodata, kuni lumi sulab.“

Triinugi on ärganud ja tuleb toast välja, öösärk seljas, paljajalu ja sasi-päine. „Miks me peaks siin nädal aega olema?“ uurib ta haigutades. „Mina ja Lumi ei saa küll nii kauaks jääda. Mu kallil mehel on ju homme sünnipäev! Nii et täna oleme lumevangis, aga homme hommikul sõidame ikka linna. Teie lubasite ju ka sünnipäevale tulla!“

„Muidugi!“ tuleb kratitüdrukule meelde. Ta pole juba ammu linnas käinud ja sünnipäevapidu tahaks ka! Nüüd vaatab ta akna taga sadavat lund hoopis teistsuguse pilguga: aitab küll juba!

Lumi sajab aga häirimatu rahuga edasi just endale sobivas tempos.

